

§. I.

ADvocato, tanquam personæ scientia in Judiciis litigandi instructæ, partes sæpissime Jura sua contra turbantes, & hi contra offensos, tuenda committunt, ut, quod potentiâ sibi met ipsis juvandi privati amiserunt, aut amitti verentur, legitimo modo recuperent, aut tueantur: sunt enim Judicia instar fori, quo, sicut in bello vi certatur ob pacis finem, ita legitime id proponitur, quod fini jus suum haud amiseri videtur conveniens.

§. II.

Judex belli, repræsentat Directorem fortunæ, quæ, cum inter remunerationes pertineat divinas, ab hoc non aliter tribuitur cuidam, quam regulis conformiter, quæ minus ad scopum tendentes ad insperatam sæpe viam dirigunt, ac inde metam, licet præpositam, haud assequuntur; sed eo rem trahunt, quo perperam ab uno alterove, sive parte sive iudice, electæ regulæ tendunt.

§. III.

non fr
git: F
nec fa
serviat
ediat.
dame
rum
hac ta
positio
actam

quas d
dament
quam r
rii motu
cam, v
gritati
tale rob
lus senti
det, ne
directas
metæ re

§. III.

At utique justitia virtus manet, quæ licet non tribuat justum, tamen illud quod agens elegit: Habet siquidem ea hanc naturam, ut saltum nec faciat, nec ex linea declinet, sed causæ inserviat & rationi (sive bonæ sive perversæ) obediatur. In summa, id quod structuræ oculi fundamentum est, idem est Justitiæ, nimirum rerum sibi objectarum figura atque imago. Ex hac tam illius quam hujus oriuntur regulæ compositionis, quo inde utriusque perfectitudo exactam inter se & objectum requirit harmoniam.

§. IV.

Equidem me non fugit, regulas secundum quas dirigitur visus, vel in se ipsis continere fundamentum, cur res quandoque aliter videantur, quam re vera videri deberent: ubi nimirum varii motus &c. visum decipiunt; nec fallor, si dicam, visui quandoque quid deesse, quod integritati corporis (politici) accedit, quod certe tale robustum non foret, nisi eum defectum oculus sentiat. Interim justitiæ tamen nihil decedet, ne regulas observet ad metam harmoniace directas, quam aliam semper invenit, qui suæ metæ regulam non conformat.

§. V.

Advocati igitur aut partes sibi vel iudici, non Justitiæ imputent, si metam lineis ad eam non directis haud fuerint assequuti, sed aliam: Justitia enim hæcenus salva manet, nec favet ei, qui sine jure jus alteri aufert, quæ magis semper parificat jus unius erga jus alterius; & punctum veræ metæ in se retinet immotum, cujus Judex Index est & Conservator, quoinde vera ad punctum illud via propterea non præcluditur, quamvis pars sui, vel erroris judicantis sæpe damnum ferat.

§. VI.

Ponamus Advocatum, ubi hæreditatis petitionem instituere contra cohæredes debuisset, rei vindicationem, ob certos agros ad hæreditatem pertinentes, instituisse, negare vero possessorem se agros illos possidere, actoris erit tunc aut possessionem probare aut Dominium: ubi si probatio non succurrerit, sub clypeo justo succumbet, qui, si hæreditatis petitionem instituisset, probato suo cliente hærede, divisionem inter cohæredes factam in adversarium (cohæredem se confidentem) transtulisset. Ab hoc exemplo patet, Advocatum clientum intentioni se conformantem tantum petiisse, quantum hi
credi-

crediderunt ex hæreditate (v. gr. paterna) ad se pertinere: interim deficiente probatione succumbet, quamvis jus in agris petitis non deficiat: Nemo ergo dicet, hæreditatis possessorem inde jus accepisse, quotam cohæredi prædetentam sibi servare, ubi nota injustitiæ ei multo magis, ob denegatam parificationem juris sui erga jus cohæredis, continuo adhæret. At hætenus tamen actor sui erroris vel Advocati respectivè damnum fert, justitia manente integra, quæ prædetentionem quotæ, cessante renunciatione vel tacita, nunquam approbat, sed in se virtus illibata manet.

§. VII.

Quæ cum ita sint, credit quidem, ob præsumptionem pro vincente, Judex, causam esse justè decisam; Attamen suo judicio sic succumbenti hac sua probabilitate potestatem in lædentes non aufert, sed, si vincens possessor, tandiu eum tuetur, donec hæc meliori remedio evicta, aut, si victus possessor, restitutionis ab hoc Justitia doceatur, quæ fundamentum est tam appellationis, quam amissæ [ex mala juris applicatione] causæ in integrum Restitutionis, ad quam Prætores Romanorum admodum erant

proclives, si restitutionis causa afferebatur justa, & inde Libellum mutare hypotheticè concedebant.

§. VIII.

Totum quod Restitutione quæritur, consistit in disceptatæ causæ ad novam disceptationem admittance, quæ prior si culpa amissa tali quæ projectionem olet, eandem non assequitur; at conceditur hac exclusâ tum semper, ubi lucrum alterius injustum cum damno restituendi est ostensibile. Regula enim generalis est, neminem esse lædendum, & à Judice jus suum cuique, ut honestas publica facta maneat atque tecta, tribuendum.

§. IX.

Quodsi inde Advocatus linea fallat, causa ipsa nihilominus suum retinet punctum quod assequi decrevit, adversarii autem sagacia vel sua ignorantia, petere fuit impeditus. Unde, quum culpa non semper adeo imputanda, ut alter privatus in re prædetenta jus nanciscatur, reditus ab abvio ad veram viam nunquam denegandus, nec contra Advocatum errantem semper competit actio, quæ prædetentori nec debet esse proficua.

§. X. Dam-

§. X.

Damnum enim quod Advocatus inde sentiret, cum re ipsa nullum commercium haberet, quippe quod detentorem non justificat, sed jus querulantis relinquit saluum.

§. XI.

Quum igitur Justitia habendi fundamentum sit, cur Restitutio in integrum à Superiore sit decernenda, essentia juris administrationis seu Judicis in ea consistit & hinc primum est, quod quis de Judice sibi concipit; nimirum ut paratus sit Jus suum cuique tribuendi, quod fieri non posset, nisi simul esset promptus in via recta erranti, meatum ad principium illius redeunti toties concedere, quoties erroris sui causas habet vel fatuas non calumniosas: quippe quum illud quod rem activam reddit aliquid operandi ejus natura dicatur, Judex autem ex mera Justitiæ administratione talis sit, sequitur Justitiæ hanc administrationem naturam esse Judicis qua talis.

§. XII.

Quodcunque itaque in Judice qua tali fundamentum est, hoc necessarium etiam est intuitu ejusdem, & quod in eo fundatum non est, id etiam
ex

ex eo non sequitur, & inde necessario eum in locum non Judicis reponeret, & eundem justitiæ administrationis privaret.

§. XIII.

Jam suprâ (III.) memini, justitiam, inter se & objectum, habere & requirere harmoniam, ubi simul probavi Judicem tantum ejusdem esse indicem (V.) Dum itaque nec minus pateat, eum tantum locum quasi dicere quem partes asscutæ, solum id hic inquirendum; unde illa harmonia inter justitiam veniat & objecta, & cur de objecto solum non de causa justitia prædicetur objectum hoc dirigens atque deternimans?

§. XIV.

Equidem forma processus justa, injustam in re i. e. objecto litis, sine Judicis culpa, sententiam sæpe producit, ratione Judicis adeoque justam, ratione partium litigantium verò iniquissimam: Sed facile patet, medium terminum in causa esse syllogismi veritatem tegentis, causam itaque aut justitiam tangere aut ab eadem recedere, si hoc, minimè fieri poterit, ut vel notio Justitiæ ad rem inde proficiscatur, quæ causæ falsitate tecta se sub velo quasi retinet, & Judici præ-

præsumtionem tantum pro detentore relinquit :
 causa enim harmoniæ inter justitiam & objectum
 latet in Puncto Metaphysico indivisibili , necessi-
 tatem moralem occultante & unicam causam tan-
 tum , & quidem in se ipso agnoscente , causam
 ipsam tamen non stringente , quæ simul politicæ
 inservit , sicque scaturiginem variorum Jurium
 gignit , attamen omnia juxta se injusta damnat.

§. XV.

Ubi ergò Advocatus , suo argumento fal-
 sam causam tribuit , à justitia omninò deflectit ,
 nec unquam , nisi revertatur , eandem asseque-
 tur , sed prædetentor hætenus inde sub argu-
 mento probabili securus erit , justitia muta pa-
 tiente , & parificationibus jurium erga se invi-
 cem quiescentibus.

§. XVI.

Quamvis hæc quies morbosa ad rei mor-
 tem contribuat plurima ; nihilo tamen minus
 justitia vivit æterne , quæ mediis non destituta ,
 regularum à se abducentium vel correctiones vel
 mutationes facile concedit , nec tamen quendam
 invitum cogit ; Sed quemlibet magis suæ igno-
 rantiaë invita committit.

B

§. XVII.

§. XVII.

Quoniam Judex Justitiæ est Minister atque Sacerdos, hanc colit, sententiaque sua, sive rei veritati conveniat sive disconveniat, semper fores aperit in foro, ut de eadem certantes aliquando damno suo viam rectam ad metam, inveniunt, & hinc errores ubique corrigere, vel per appellationem, vel per nullitatis querelam, vel per Restitutionis remedium, (de quo hoc loco mihi sermo) itemque Revisionis, occasionem habeant. Quod si inde Advocatus errore ductus opinatus fuerit, ex pacto vel Transactionis Jure vincere, ubi pacto tacitum retentum subsistit, sanè sub *l. 25. ff. de Probation.* succumbens, appellare, & si demum re judicata, vel coram eodem Judice vera causa edoctus, ex regulis successionis suo clienti deberi viderit, petitâ à Judice quolibet competente restitutione, opitulabitur eidem. Nec res sub conditione judicata officiet, quæ civilis est, cum hoc remedium naturale sit, à Prætore ex æquitate, licet circumscripte ubique concessum.

§. XVIII.

Nec unica semper restitutione absolvitur, sed tot sunt restitutiones, quot committuntur erro-

errores
Facti Ig
quod
duum
non d
præclu
intellig
quam
dicit t
arbitra

l. 2. Co
verb. E
scribant
manifest
jus ment
nifeste p
tuas læd
ceptatur
Imperato
Cod. ejus
vocari,
catorum
tamen lo

errores, *l. 54. ff. de R. V. l. 4. Cod. de Fur. & Facti Ignorant.* Si quidem communis distinctio, quod error intra triduum corrigendus post triduum probandus, post rem judicatam penitus non debeat attendi, non solum omnimodam præclusionem non vult & de errore calumnioso intelligenda, sed etiam tam periculosa foret, quam illa, quæ erroris allegationem arbitrio Judicis tribuit, ut puta, cujus regulariter non est arbitrari, sed secundum leges judicare.

§. XIX.

Confirmat hæc Gordianus Imperator in *l. 2. Cod. de Errore Advocatorum* expressè: in verb. *Errores eorum, qui desideria, i. e. Preces scribunt, veritati præjudicium afferre non posse, manifestum est. Et ideo si condemnationem, cujus mentionem Libello insertam esse proponis, manifeste probare potes non intercessisse, allegationes tuas lædi non oportere, is, qui super negotio disceptaturus est, non ignorabit.* Quamvis enim Imperatores Diocletianus & Maximianus in *l. 3. Cod. ejusd. Tit.* finita Judicia, rescriptis nolint revocari, ne quidem ex clausula, quod Advocatorum error litigatoribus non noceat. Pænæ tamen loco hæc solum sunt constituta, in casu er-

roris supini , quem pars scivit , non quem ignoravit , ut proinde Imperator Justinus in *l. 13. §. fin. Cod. de Judic.* ea determinet , ad casum ; ubi contra ex errore agentes res integra sit , secus Restitutionem concedens , secundum §. VIII. & IX. rationabiliter subordinatè & practicè interpretandam.

§. XX.

Quodsi autem error Advocati partibus non nocet , nec idem in formalibus eisdem præjudicabit , qui restitutione in eam conditionem recedunt , qua erant ante errorem : Etenim licet error non sit invincibilis ; sed actionibus liberis accensendus , adeoque imputandus ; Hæc tamen locum solum habent , in casu quo delinquitur , non quo suum jactatur , & alterius culpa intra tempus legale exceptionem à regula suppeditat , vi cujus in pari causa , ob præsumptionem pro honestate , melior est conditio possidentis , adeoque & læsi.

st Minister atque
 que sua, five rei
 niat, semper fo-
 em certantes ali-
 ad meram, in-
 e corrigere, vel
 litatis querelam,
 m, (de quo hoc
 evisionis, occasio-
 Advocatus errore
 vel Transactionis
 tum retentum sub-
 ation. succumbens,
 dicata, vel coram
 doctus, ex regulis
 i viderit, petita à
 estitutione, opitula-
 onditione judicata
 hoc remedium na-
 tate, licet circum-

 titutione absolvitur,
 quot committuntur
 erro-

